

Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården

– lärdomar från exemplet NKS (SOU 2020:15)

Visions remissvar

Vision har fått möjligheten att lämna remissyttrande över slutbetänkandet ”Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS”. Vision uppskattar att vi är en av remissinstanserna och också att fackligt förtroendevalda i Vision Karolinska gavs möjlighet att bidra med sina synpunkter i utredningens analys kring byggnationen och upphandlingsprocessen av Nya Karolinska (NKS) i Stockholm.

Lärdomarna av NKS var dyra och gav omfattande negativa följder

Utredningens uppdrag har bland annat varit att kartlägga hur kontrollmekanismer fungerar vid beslut om stora investeringar, organisationsförändringar och upphandlingar med offentlig-privat samverkan (OPS). Utöver en fördjupad kartläggning av projektet Nya Karolinska i Stockholm har utredningen också gjort en analys av kommande och pågående investeringsprojekt i regionerna.

Utredningen påpekar särskilt att betänkandet inte är en granskning av NKS som syftar till att hitta fel eller peka ut ansvariga. Syftet är att lära och bygga upp kunskap inför framtida projekt. Men Vision menar att flera av analyserna som utredningen gör förtjänar att lyftas fram, för att samma brister inte ska upprepas i kommande sjukvårdsinvesteringar. Det blev ett extremt dyrt projekt och resultatet står inte riktigt i relation till den stora investeringen från samhälles sida.

Vision anser att det är tydligt att inflytandet från chefer, medarbetare och de fackliga organisationerna har varit alltför litet i NKS-projektet. Berörda professioner har fått lämna synpunkter, men har kommit in så sent i processen att påverkansmöjligheterna varit närmast obefintliga. Utredningen påpekar att projektet NKS är ett tydligt exempel på hur viktigt det är att professionerna är delaktiga i förändringsprocesser. Vision instämmer i det påpekandet och menar att det är tydligt att externa konsulter måste ha tätt samarbete med experterna på verksamheten om ett stort förändringsprojekt ska nå sina mål. När processen är slutet och långt från chefer och medarbetare riskerar besluten i stora projekt att bygga på felaktiga antaganden eller önsketänkanden.

Vision är särskilt bekymrade för att brister i arbetsmiljön har konstaterats när Nya Karolinska nu varit i drift ett tag. Arbetsmiljöverket har behandlat tre anmälningar enligt 6 kap 6 a § Arbetsmiljölagen. I ett av dessa ärenden har Arbetsmiljöverket beslutat om föreläggande bland annat på grund av ohälsosam arbetsbelastning för läkare. Ett annat exempel är sjukhusets senaste arbetsmiljöenkät där medarbetare ger låga värden för rimlig arbetsbelastning, möjlighet till inflytande över arbetet och förtroende för sjukhusets högsta ledning.

Förebyggande perspektiv och utvecklad tillsyn är bra

Vision instämmer i utredningens rekommendation att den statliga tillsynen av hälso- och sjukvården behöver bli mer utvecklad och förebyggande. Det stora antalet vårdskador som sker behöver i första hand förebyggas, bland annat genom ett aktivt och preventivt arbetsmiljöarbete. En god arbetsmiljö och en hög nivå av patientsäkerhet hänger nära samman, vilket utredningen också konstaterar. Vision anser också att chefer i vården måste ges goda organisatoriska förutsättningar för att klara det förebyggande arbetet och för att utveckla arbetssätt som gynnar både medarbetare och patienter.

Vision ställer sig också positiva till förslaget att ge Statens haverikommission (SHK) förutsättningar att utöka sin utredningsverksamhet på hälso- och sjukvårdsområdet. SHK skulle kunna vara den myndighet som utreder de allra svåraste olyckorna och vårdskadorna som dessvärre sker årligen. Vision instämmer också i utredningens analys att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) hade kunnat spela en viktig roll för att påpeka brister i patientsäkerheten när modellen ”värdebaserad vård” infördes.

Inflytande måste ges till medarbetare och chefer som är verksamhetsexperterna

Utredningen visar med all tydlighet att medarbetare och verksamhetsnära chefer måste vara ges insyn och inflytande i stora omorganiseringsprocesser och sjukhusbyggnationer. Exemplet NKS visar alltför väl att utomstående konsultstöd inte ensamt kan driva igenom så komplexa och stora sjukvårdsprojekt utan att ha ett nära samarbete med experterna på verksamhetens och patienternas behov. Vision instämmer därför även i utredningens rekommendation att utvecklade konsekvensanalyser bör ingå som underlag vid beslut om införande av nya styrmodeller eller stora organisationsförändringar i hälso- och sjukvården. Det är ett utmärkt råd av utredningen att påpeka att både patienter och en bredd av professioner måste vara delaktiga i att ta fram konsekvensanalyser som beskriver hur förändringen stämmer mot mål, lagkrav och viktiga värden i verksamheten.

Utveckla nationell samordning och planering av stora sjukvårdsinvesteringar

Idag saknas det nationell samordning och planering av investeringar inom sjukvården. Regionerna samverkar i olika former och grad och samverkan sker

mellan staten och regionerna. Men när ett stort, högspecialiserat sjukhus planeras och byggs har detta stor påverkan för hälso- och sjukvården i kommunerna och i övriga regioner i Sverige. Vision följer med intresse den statliga utredning som har i uppdrag att utreda hur pågående och planerade investeringsprojekt i sjukhus (S 2019:03) förhåller sig till utvecklingen av hälso- och sjukvård på nationell nivå.

A handwritten signature in black ink, reading "Veronica Magnusson". The signature is written in a cursive, flowing style.

Veronica Magnusson, förbundsordförande Vision